

СЈЕЋАЊЕ НА НИКОЛУ ПОТКОЊАКА (1924–2021)

Драго Бранковић ¹

Никола Поткоњак

<https://doi.org/10.7251/NSK2102123B> УДК 37.013.82:929 Поткоњак Н. COBISS.RS-ID 136492801

У десетој деценији живота, 5. новембра 2021. године, преминуо је академик Никола Поткоњак, највећи југословенски и српски педагог друге половине XX и прве двије деценије XXI вијека. Филозофски факултет у Београду, Српска академија образовања, Академија наука и умјетности Републике Српске, педагози и културни радници остали су без познатог професора, академика, колеге и пријатеља.

Никола М. Поткоњак рођен је 4. априла 1924. године (Медак, Госпић, Хрватска). Учитељску школу започео је у Карловцу (1938), а завршио у Београду (1943). Студије из педагошке групе предмета завршио

¹ Драго Бранковић је професор емеритус и академик, Академија наука и умјетности Републике Српске. Електронска адреса: drago.brankovic.anurs@gmail.com

је на Филозофском факултету у Београду (1950). Постдипломске студије похађао је на Педагошком институту Универзитета у Лондону (Institut of education London University) (1953/54). Докторат из педагошких наука стекао је на Филозофском факултету у Београду (1959), одбраном докторске дисертације „Прилог Роберта Овена социјалистичкој педагогији“.

Професионалну педагошку каријеру започео је на Филозофском факултету у Београду, избором у звање асистента за педагогију (1951). На том факултету биран је у звање доцента (1960), ванредног (1965) и редовног професора (1973) за општу педагогију и методологију педагогије. Професор Никола Поткоњак био је врхунски педагошки теоретичар, признати методолог, историчар педагогије и врстан васпитно-образовни практичар. Распон његових научно-педагошких интересовања је комплексан – од педагошке антике и Рима, преко просвјетитељских идеја Тирила и Методија до савремених свјетских класика и југословенских и српских педагога. У југословенску и српску педагогију Никола Поткоњак унио је своју велику ерудицију, теоријску дубину, студиозност, научну аналитичност и, надасве, критичко промишљање педагошких концепција (теорија) и практичних педагошких феномена. За професора Поткоњака може се рећи да је сјединио властити дух, знање, научну радозналост, критичност и изузетну радиност.

Научно-педагошки опус академика Николе Поткоњака је огроман. Научне монографије, универзитетске књиге, научне расправе и чланке објављивао је из већег броја педагошких научних дисциплина. У југословенској педагошкој литератури остао је препознатљив по радовима о теоријско-методолошким проблемима педагогије, о систему школства, образовању наставника, радном и политехничком васпитању, слободним активностима ученика, образовању учитеља у Срба, истакнутим српским педагозима, педагогији XX вијека, идентитету педагогије у Срба, као и посебним публикацијама из опште и историје српске педагогије.

У два мандата проф. Никола Поткоњак обављао је функцију предсједника Просветног савета Србије (1976–1984). Био је предсједник и члан бројних научних, стручних и просвјетних институција и организација у Србији и Југославији. У три мандата (по двије године) био је стални представник Југославије у организацији ОЕЦД – ЦЕРИ (Париз). Био је члан југословенских делегација на више засједања УНЕСКО-а у Паризу, те у два мандата члан Извршног одбора Међународне организације за педагошка истраживања (АИСЕ) у Хагу.

Академик Никола Поткоњак оснивач је и предсједник Српске академије образовања (2005–2022). Члан је Академије педагошких и социолошких наука (Москва, Русија). За иностраног члана Академије наука и умјетности Републике Српске биран је 2013. године. Носилац је већег броја диплома, повеља и признања разних националних педагошких и просвјетних организација (Савеза педагошких друштава Југославије, Педагошког друштва Србије, Савеза пријатеља деце Србије, Народне технике Југославије и Србије и сл.). Добитник је Седмојулске награде Републике Србије и награде „25. мај“ Скупштине Републике Србије, као и већег броја државних одликовања (Ордена рада са црвеном заставом, Ордена рада са златним венцем, Ордена братства и јединства са златним венцем, Ордена заслуга за народ са сребреним зрацима и Медаље заслуга за народ).

Академик Никола Поткоњак објавио је велик број научних студија, монографија, расправа, историјских књига, приручника, уџбеника, лексикографских издања, вежбанки за студенте педагогије, инструмента за рад школских педагога, више од 270 мањих студија, расправа и чланака и преко 160 приказа, пригодних бележака и превода. Обављао је функцију одговорног уредника југословенског часописа *Педагогија*, члан редакције педагошког часописа *Настава и васпитање*, члан редакција више зборника научних и стручних скупова педагога у земљи и иностранству.

Подсјећамо само на неколико највреднијих књига које је академик Никола Поткоњак објавио у седамдесет годишњој професионалној каријери. Са проф. др Пером Шимлешом уредио је југословенску *Педагошку енциклопедију* (том 1 и 2) и *Педагошки лексикон* (1995). Аутор је петојезичног *Педагошког тезауруса* (1996), *Именика српских педагога* (2005) и публикације *Наши велики претходници* (2010). Посебно мјесто у библиографији радова Николе Поткоњака припада студијама *Теоријско-методолошки проблеми педагогије*, *Методологија педагогије*, *XX век – ни „век детета“ ни „век педагогије“*, *има наде*.

Кроз написане студије, научне и стручне расправе, кроз педагошки рад са студентима и наставницима, а посебно кроз теоријско изграђивање педагошке науке код Срба и залагање за васпитне функције породице, школе и наставника, академик Никола Поткоњак подигао је себи величанствен споменик научности, човечности и племенитости и зато ће сигурно и даље живјети у времену у којем ће за „дете и педагогију“ бити наде.